

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

ПСИХОЛОГІЯ

Методичні вказівки до вивчення освітньої компоненти
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 242 «Туризм» галузі знань 24 «Сфера обслуговування»

Київ 2024

УДК 37.013.044

П 86

Укладач І. М. Мороз, старший викладач

Рецензент Р. А. Калениченко, канд. психол. наук, доцент

Відповідальний за випуск К. І. Почка, доктор технічних наук,
професор

*Затверджено на засіданні кафедри професійної освіти,
протокол № 14 від 10 квітня 2024 року.*

В авторській редакції.

Психологія: методичні вказівки до вивчення освітньої компоненти для студентів спеціальності 242 «Туризм» / уклад.: І. М. Мороз. – Київ: ЦП «Компринт», 2024. – 40 с.

Розглянуто вимоги підготовки до практичних занять та самостійної роботи студентів, змістові модулі, ключові слова тем, література для самостійної підготовки, а також вимоги до написання і оформлення індивідуальних робіт.

Призначено для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 242 «Туризм» галузі знань 24 «Сфера обслуговування» Київського національного університету будівництва і архітектури.

ЗМІСТ

Загальні положення	4
Програма освітньої компоненти	8
Методичні вказівки і рекомендації щодо підготовки та проведення практичних занять	17
Вказівки до самостійної роботи студентів при підготовці до практичних занять	20
Організація та методика проведення захисту індивідуального завдання (реферату)	22
Питання до модульного контролю № 1	23
Питання до модульного контролю № 2	24
Список використаних та рекомендованих джерел до освітньої компоненти «Психологія»	25
Рекомендації до вивчення освітньої компоненти «Психологія» в опорних конспектах за навчальним посібником М.С. Корольчука, В.М. Крайнюка, В.М. Марченка «Психологія: схеми, опорні конспекти, методики»	29

Загальні положення

Освітня компонента «Психологія» призначена для підготовки студентів спеціальності 242 «Туризм», з метою навчити їх загальних основ психології: психології особистості, діяльності, спілкування, взаємовідносин і взаємостосунків, міжособистісного пізнання та елементів психологічного забезпечення переговорів, щоб допомогти студентам розібратися у власному психічному житті та психічному житті оточуючих для цілеспрямованого вивчення їх поведінки, діяльності. Знання з психології є важливим фактором розвитку в студентів професійної компетентності, ініціативи, творчого ставлення до праці, психологічної культури.

Психологія є основою вивчення психологічних особливостей та психічних станів людини з метою психологічного забезпечення діяльності.

Маючи важливе світоглядне значення, психологія є основою професійної підготовки, даючи засади розвитку індивідуальності, формування особистості, вихованню суспільно активного громадянина. Психологія має ставити в центр навчально-виховного процесу особистість і відповідно до цього здійснювати індивідуальний підхід щодо впливів на кожний суб'єкт навчальної дисципліни.

Викладання дисципліни здійснюється шляхом читання лекцій, проведення семінарських та практичних занять, а також самостійної підготовки студентів.

На лекціях викладаються основні теоретичні положення і проблеми психології. Розглядаються загальні питання про особистість та її суспільну сутність, психологічну структуру особистості, її розвиток і формування, основи психології діяльності, основні категорії та принципи.

На семінарських заняттях, які проводяться з основних проблем психології, розглядаються психологічні основи та особливості професійної діяльності, методи дослідження психічних пізнавальних процесів та особистості, психологічну специфіку малих груп, методи психологічного впливу на особистість.

На практичних заняттях отримані теоретичні знання перетворюються на практичні навички психологічного обстеження і тестування шляхом самостійної роботи під керівництвом викладача. При цьому відпрацьовуються методи дослідження психічних процесів, функцій та властивостей особистості: уваги, сприйняття, пам'яті, мислення, емоцій, а також темпераменту, характеру та здібностей особистості.

Самостійна підготовка студентів до занять виконується за спеціальними завданнями, які включають основний матеріал з теми, список рекомендованої літератури. Кожен студент готує реферат на одну з тем, що вивчаються, реферати обговорюються за принципом «круглого столу».

Контроль за навчанням слухачів проводиться шляхом перевірки засвоєння матеріалу в ході та наприкінці занять, взаємоконтролю.

Мета та завдання.

Метою викладання дисципліни є формування у студентів чітких уявлень про вибрану професію, її багатогранність та важливість в умовах демократизації суспільства, інтенсивного впровадження нових педагогічних технологій у навчальні процеси ДНЗ з урахуванням психологічних особливостей діяльності в системі «людина-людина».

Завдання дисципліни полягає доступному викладанні загальних положень освітньо-професійної підготовки та реформування вищої освіти через застосування психологічних рекомендацій, а саме:

- організації навчального процесу у навчальному закладі та організації роботи учнів протягом навчального року;
- супроводження психологічної (соціально-психологічної) адаптації учнів до навчального закладу та навчальної діяльності;
- індивідуалізації навчання з врахуванням індивідуально-психологічних якостей учнів;
- прищеплення прагнення і навичок до самонавчання, самовиховання і самовдосконалення протягом всього активного трудового життя.

Студенти повинні знати:

- основні закономірності психічного розвитку людини в онтогенезі, рушійні сили розвитку психіки людини, детермінанти психічного розвитку дитини, підлітка, умови, які забезпечують особистісний ріст та творчий розвиток індивіда;
- предмет, завдання та методи психології, наукові підходи до розуміння психічного розвитку людини; характеристики вікових груп, вікових норм розвитку людини; завдання, які стоять перед індивідом на кожному віковому періоді, ознаки вікових криз;
- динаміку психічного та особистісного розвитку індивіда;
- особливості психосоціальної ситуації розвитку на різних етапах онтогенезу;
- принципи функціонування, методи роботи в групі активного соціально- психологічного навчання (АСПН), закономірності, етапи розвитку групи;
- співвідношення між свідомим та несвідомим в діяльності людини, характеристику різновидів психічних захистів;

Студенти повинні вміти:

- самостійно працювати з науковою літературою, з першоджерелами, готувати реферативні роботи;
- використовуючи теоретичні та методичні положення в контексті психокорекційної роботи, уміти планувати, та проводити бесіду з метою проведення групової та індивідуальної консультативної роботи
- визначати особливості протікання вікових криз;
- аналізувати психосоціальну ситуацію розвитку суб'єкта;
- формулювати рекомендації батькам, педагогам по створенню оптимальних умов розвитку дітей різного віку;
- визначати особливості та рівень розвитку психічних процесів суб'єкта, їх відповідність нормам для різного віку;
- моделювати різні ситуації й випробовувати нові форми поведінки;
- досліджувати усталені особистісні характеристики індивіда, які впливають на стосунки у професійній та побутовій сфері.

**Компетентності здобувачів вищої освіти,
що формуються в результаті засвоєння освітньої компоненти**

Код	Зміст компетентності
Загальні компетентності	
К301	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку.
К307	Здатність вести дискусію, використовувати відповідну термінологію та способи вираження думки в усній та письмовій формах рідною мовою.
Спеціальні (фахові) компетентності	
КФ06	Здатність використовувати способи прийняття управлінських рішень, адекватних вимогам туристського ринку, формувати організаційні структури та здійснювати поточне і стратегічне планування туристичного сервісу.
КФ07	Здатність до реалізації туристичного продукту з використанням інформаційних і комунікативних технологій.

**Програмні результати здобувачів вищої освіти,
що формуються в результаті засвоєння освітньої компоненти**

Код	Програмні результати
ПР01	Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці основні положення туристичного законодавства, національних і міжнародних стандартів з обслуговування туристів.
ПР14	Знання теоретико-методологічних засад географії туризму. Уміння визначати туристичну привабливість природних, культурно-історичних ресурсів. Уміння оцінювати якісні і кількісні характеристики ресурсів туризму і використовувати їх в практичній роботі, щодо формування конкурентоспроможного туристичного продукту.

ПР17	<p>Знати основні функції суб'єктів туристського ринку; механізм його функціонування; види, характеристика і особливості туристського продукту; основні типи споживачів туристських послуг; етапи організації світового туризму; структурні рівні організації туризму. Вміти скласти перспективні програми турів застосовуючи методики планування та впровадження нового турпродукту; визначати можливості зарубіжних партнерів щодо розробки турів; укладати угоди з зарубіжними споживачами; прогнозувати обсяг і асортимент туристських послуг за умови залучення нових споживачів.</p>
-------------	---

Програма освітньої компоненти

Модуль 1. Природничо-наукові основи психології

Змістовий модуль 1. Природа психіки і предмет психологічної науки

Лекція 1. Психологія як система знань про природу психіки.

Тема 1. Наукова, життєва та народна психологія.

Тема 2. Розвиток наукових знань про природу психіки.

Тема 3. Роль спадковості і суспільного середовища у розвитку психіки.

Тема 4. Розвиток вищої нервової діяльності людини.

Тема 5. Умовні та безумовні рефлекси.

Тема 6. Мозок і психіка.

Висновки.

Лекція 2. Принципи, методи, стан і структура сучасної психології.

Тема 1. Визначення об'єкта, предмета, методів та завдань психології.

Тема 2. Галузі психологічної науки.

Тема 3. Зв'язок психології із професійно-орієнтованими та загально-освітніми дисциплінами.

Тема 4. Принципи психологічної науки.

Тема 5. Психологія в системі наук.

Висновки.

Практичне заняття 1

Головні методи психологічного дослідження

Практичне заняття 2

Соціометрія як метод вивчення взаємовідносин в колективі і групі

Модуль 2. Соціально-психологічна характеристика особистості і групи

Змістовий модуль 2. Склад і структура особистості

Лекція 3. Основні концепції і теорії особистості

Тема 1. Фрейдизм і неофрейдизм: гуманістичні теорії особистості.

Тема 2. Особистість в «описовій психології».

Тема 3. Основні вітчизняні школи розвитку особистості.

Тема 4. Погляди Ананьєва, Костюка, Леонтьєва, Рубінштейна на особистість.

Тема 5. Індивід, особистість, індивідуальність.

Висновки.

Практичне заняття 3

Інтелектуальний потенціал особистості. Самооцінка інтелекту.

Лекція 4. Індивідуально-психологічні та соціально-психологічні властивості особистості

Тема 1. Темперамент, фізіологічні основи темпераменту, основні типи темпераменту.

Тема 2. Місце і роль темпераменту в житті людини.

Тема 3. Характер, умови формування, вікові особливості характеру.

Тема 4. Акцентуації характеру за К. Леончардом.

Тема 5. Зв'язок темпераменту і характеру.

Висновки.

Практичне заняття 4

Методи вивчення психічних властивостей особистості.

Змістовий модуль 3. Соціально-психологічна сфера особистості.

Діяльність особистості

Лекція 5. Соціалізація особистості. Соціально-психологічні феномени в групі

Тема 1. Процес, ефекти, атитюди та диспозиції.

Тема 2. Соціальний розвиток та виховання особистості.

Тема 3. Групи: види, параметри, класифікація, закономірності функціонування груп.

Тема 4. Міжособистісні стосунки в групі.

Тема 5. Механізми взаємовпливу.

Тема 6. Типи міжособистісних стосунків в групі.

Висновки.

Практичне заняття 5.

Опитування як метод вивчення особистості в групі.

Практичне заняття 6.

Етапи формування психологічного клімату в малій соціальній групі.

Лекція 6. Спілкування як феномен привабливості і взаємовпливу

Тема 1. Спілкування як комунікація: невербальна, вербальна комунікація.

Тема 2. Функція спілкування.

Тема 3. Спілкування і діяльність.

Тема 4. Види взаємовпливу у спільній діяльності.

Тема 5. Сумість і спрацьованість.

Тема 6. Стили спілкування, стадії спілкування.

Тема 7. Подолання бар'єрів спілкування.

Висновки.

Практичне заняття 7

Соціально-психологічний тренінг ділового спілкування.

Розвиток навичок спілкування.

Лекція 7. Конфліктні ситуації і шляхи їх розв'язання

Тема 1. Структура конфлікту, динаміка конфлікту.

Тема 2. Функції та типологія, конфліктів.

Тема 3. Основні стилі поведінки при розв'язанні конфліктів.

Тема 4. Тренінг безконфліктного спілкування.

Тема 5. Конфлікт ролей. Посередництво в конфлікті.

Висновки.

Практичне заняття 8.

Самооцінка особистісної та ситуативної тривожності.

Діагностика психічних станів.

Практичне заняття 9.

Динаміка конфліктних стосунків. Технологія управління конфліктами.

Лекція 8. Міжособистісне розуміння

Тема 1. Лідерство і керівництво в малій соціальній групі.

Тема 2. Адекватність розуміння поведінки інших людей.

Тема 3. Стадії міжособистісного розуміння; феномени ідентифікації, емпатії, рефлексії.

Тема 4. Види навіювання та взаємовпливу.

Тема 5. Сумісність та спрацьованість.

Тема 6. Соціально-психологічний клімат в групі.

Висновки.

Практичне заняття 10.

Діагностика та корекція міжособистісних конфліктів.

Практичне заняття 11.

Конфлікт ролей. Методи вивчення стилю реагування в конфліктній ситуації.

Практичне заняття 12.

Умови та особливості збереження психічного та фізичного здоров'я. Поняття психологічного вигорання.

Індивідуальне завдання – реферат

Назва теми
1. Предмет психології та її завдання.
2. Методи психології.
3. Поняття інтелекту.
4. Співвідношення творчості й професіоналізму.
5. Поняття свідомого і несвідомого в психічній діяльності особистості.
6. Загальна характеристика афективної сфери особистості
7. Класифікації емоцій та їх функції.
8. Фізіологічні основи емоцій і почуттів.
9. Індивідуальні, статеві та вікові відмінності емоційності.
10. Поняття психічного стану. Класифікація психічних етапів.
11. Стрес та його характеристика. Стадії стресу.
12. Фактори регуляції емоційних станів.
13. Класифікація емоцій за статусом, функціями, модальністю.
14. Психологія особистості як самостійна галузь психологічної науки.
15. Основні проблеми психології особистості.

Політика щодо академічної доброчесності

Тексти індивідуальних завдань (в т.ч. у разі, коли вони виконуються у формі презентацій або в інших формах) можуть перевірятись на запозичення. Для цілей захисту індивідуального завдання оригінальність тексту має складати не менше 70%. Виключення становлять випадки зарахування публікацій Здобувачів у матеріалах наукових конференціях та інших наукових збірниках, які вже пройшли перевірку на плагіат.

Списування під час тестування та інших опитувань, які проводяться у письмовій формі, заборонені (в т. ч. із використанням мобільних девайсів). У разі виявлення фактів списування з боку здобувача він отримує інше завдання. У разі повторного виявлення призначається додаткове заняття для проходження тестування.

Політика щодо відвідування

Здобувач, який пропустив аудиторне заняття з поважних причин, має продемонструвати викладачу та надати до деканату факультету документ, який засвідчує ці причини.

За об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування, наукова та науково-практична конференція (круглий стіл) тощо) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Методи контролю

Основні форми участі Здобувачів у навчальному процесі, що підлягають поточному контролю: виступ на практичних заняттях; доповнення, опонування до виступу, рецензія на виступ; участь у дискусіях; аналіз першоджерел; письмові завдання (тестові, індивідуальні роботи у формі рефератів); та інші письмові роботи, оформлені відповідно до вимог. Кожна тема курсу, що винесена на лекційні та практичні заняття, відпрацьовується Здобувачами у тій чи іншій формі, наведеній вище. Обов'язкова присутність на лекційних заняттях, активність впродовж семестру, відвідування/відпрацювання

усіх аудиторних занять, виконання інших видів робіт, передбачених навчальним планом з цієї дисципліни.

При оцінюванні рівня знань Здобувача аналізу підлягають:

– характеристики відповіді: цілісність, повнота, логічність, обґрунтованість, правильність;

– якість знань (ступінь засвоєння фактичного матеріалу): осмисленість, глибина, гнучкість, дієвість, системність, узагальненість, міцність;

– ступінь сформованості уміння поєднувати теорію і практику під час розгляду ситуацій, практичних завдань;

– рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати, робити висновки з проблем, що розглядаються;

– досвід творчої діяльності: уміння виявляти проблеми, розв'язувати їх, формувати гіпотези;

– самостійна робота: робота з навчально-методичною, науковою, допоміжною вітчизняною та зарубіжною літературою з питань, що розглядаються, уміння отримувати інформацію з різноманітних джерел (традиційних; спеціальних періодичних видань, ЗМІ, Internet тощо).

Тестове опитування може проводитись за одним або кількома змістовими модулями. В останньому випадку бали, які нараховуються Здобувачу за відповіді на тестові питання, поділяються між змістовими модулями.

Індивідуальне завдання підлягає захисту Здобувачом на заняттях, які призначаються додатково.

Індивідуальне завдання може бути виконане у різних формах. Зокрема, Здобувачи можуть зробити його у вигляді реферату. Реферат повинен мати обсяг від 18 до 24 сторінок А4 тексту (кегль Times New Roman, шрифт 14, інтервал 1,5), включати план, структуру основної частини тексту відповідно до плану, висновки і список літератури, складений відповідно до ДСТУ 8302:2015. В рефераті можна також помістити словник базових понять до теми. Водночас індивідуальне завдання може бути виконане в інших формах,

наприклад, у вигляді дидактичного проекту, у формі презентації у форматі Power Point. В цьому разі обсяг роботи визначається індивідуально – залежно від теми.

Література, що рекомендується для виконання індивідуального завдання, наведена у цій робочій програмі, а в електронному вигляді вона розміщена на Освітньому сайті КНУБА, на сторінці кафедри.

Також як виконання індивідуального завдання за рішенням викладача може бути зарахована участь Здобувача у міжнародній або всеукраїнській науково-практичній конференції з публікацією у матеріалах конференції тез виступу (доповіді) на одну з тем, дотичних до змісту дисципліни, або публікація статті на одну з таких тем в інших наукових виданнях.

Текст індивідуального завдання подається викладачу не пізніше, ніж за 2 тижні до початку залікової сесії. Викладач має право вимагати від Здобувача доопрацювання індивідуального завдання, якщо воно не відповідає встановленим вимогам.

Результати поточного контролю заносяться до журналу обліку роботи. Позитивна оцінка поточної успішності Здобувачів за відсутності пропущених та невідпрацьованих практичних занять та позитивні оцінки за індивідуальну роботу є підставою для допуску до підсумкової форми контролю. Бали за аудиторну роботу відпрацьовуються у разі пропусків.

Підсумковий контроль здійснюється під час проведення залікової сесії з урахуванням підсумків поточного та модульного контролю. Під час семестрового контролю враховуються результати задачі усіх видів навчальної роботи згідно зі структурою кредитів.

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою.

Розподіл балів для дисципліни з формою контролю залік

Поточне оцінювання		Інд. робота	Залік	Сума балів
Змістові модулі				
1	2			
20	20	30	30	100

Шкала оцінювання індивідуальної роботи

Оцінка за національною шкалою	Кількість балів	Критерії
відмінно	30	відмінне виконання (розкриття теми, посилання та цитування сучасних наукових джерел (не старше 2017 року), дотримання норм доброчесності)
	25	відмінне виконання з незначною кількістю помилок виконання (розкриття теми, посилання та цитування сучасних наукових джерел (більшість з яких не старше 2017 року), дотримання норм доброчесності)
добре	22	виконання вище середнього рівня з кількома помилками (розкриття теми в межах об'єкту та завдань роботи, посилання та цитування сучасних наукових джерел (серед яких є такі, що не старше 2017 року), дотримання норм доброчесності)
	20	виконання з певною кількістю помилок (розкриття теми в межах об'єкту та завдань роботи, наявність посилань та цитувань наукових джерел, дотримання норм доброчесності)
задовільно	18	виконання роботи задовольняє мінімальним критеріям помилок (розкриття теми в основному в межах об'єкту роботи, наявність концептуального апарату роботи, присутність не менше 5 посилань та цитувань наукових джерел, дотримання норм доброчесності)

**Шкала оцінювання: 100-бальна, національна та ECTS
(складання заліку)**

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Зараховано
82-89	B	
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	
35-59	FX	Не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням освітньої компоненти

Методичні вказівки і рекомендації щодо підготовки та проведення практичних занять

Практичне заняття – це форма навчального заняття, при якому педагог організує детальний розгляд зі студентами окремих теоретичних положень навчального предмета й формує в них уміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального практичного виконання відповідно сформульованих завдань. П. з. можуть існувати у виді спеціальних, технічних і ряду інших. Особливе та надзвичайно важливе місце серед них посідають спеціальні заняття, які безпосередньо формують, розвивають і вдосконалюють майстерність. У закладах вищої освіти можна успішно організовувати та здійснювати рольові ігри, педагогічні практики, мозкові штурми, лабораторні роботи, тренування, які передбачають глибоку, всебічну і різноманітну підготовку їх учасників, уміння здійснити складні розумові дії та вимагають від них значних емоційно-вольових зусиль

Більш якісному проведенню практичних занять сприяє методично правильно проведений *інструктаж* – короткі, лаконічні та

чіткі вказівки щодо виконання тих чи інших дій. Він, як правило, передує проведенню різних вправ, практичних робіт і характеризується дуже стислою формою викладання вказівок про місце, час і послідовність виконання певних практичних дій.

Інструктаж є важливою складовою частиною забезпечення високого рівня проведення заняття. Тому він вимагає відповідної змістовної та методичної підготовленості. Для якісного проведення інструктажу, виходячи з передового педагогічного досвіду, можна запропонувати *такий алгоритм дій*:

- чітке формулювання теми, мети та послідовності інструктажу;
- визначення правил, методів, прийомів, способів, засобів проведення даного заняття, всебічне обґрунтування методики його організації;
- визначення критерії оцінки опанування суб'єктами учіння відповідних знань, навичок та умінь;
- нагадування теоретичних основ практичних дій;
- докладне пояснення запланованих навчальних дій, які буде виконувати студент, використовуючи водночас відповідні засоби наочності;
- визначення найбільш ефективних і оптимальних способів та прийомів реалізації навчальних дій і завдань (бажано демонструвати їх певними дидактичними прийомами та засобами показу);
- ознайомлення студентів з тими ситуаціями та предметами, які будуть використовуватися під час занять;
- показ моделі певних дій;
- перевірка правильного розуміння мети, сутності й ролі заняття і моделі та методів їх реалізації;
- уточнення питань, які можуть викликати певні труднощі під час проведення практичних занять;
- перевірка глибини сприйняття і способів виконання основних елементів дій суб'єктами учіння, зазначення причин і характеру помилок, які найчастіше мають місце під час проведення цього заняття, та способів їх уникнення;
- надання допомоги здобувачам вищої освіти у виборі додаткової

літератури, наочних матеріалів, матеріальної бази та способів їх використання;

– зазначення місця, змісту, методу та форми самостійної праці над проблемами майбутнього заняття.

Практичне заняття включає проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку і оцінювання.

Теми практичних занять

№	Назва теми
1	Головні методи психологічного дослідження. Спостереження.
2	Соціометрія як метод вивчення взаємовідносин в колективі та групі
3	Інтелектуальний потенціал особистості. Самооцінка інтелекту.
4	Методи вивчення психічних властивостей особистості
5	Опитування як метод вивчення особистості в групі
6	Етапи формування психологічного клімату в малій соціальній групі.
7	Соціально-психологічний тренінг ділового спілкування. Розвиток навичок спілкування
8	Самооцінка особистісної та ситуативної тривожності. Діагностика психічних станів
9	Динаміка конфліктних стосунків. Технології управління конфліктами
10	Діагностика та корекція міжособистісних конфліктів
11	Конфлікт ролей. Методики вивчення стилю реагування в конфліктній ситуації
12	Умови та особливості збереження психічного та фізичного здоров'я. Поняття психологічного вигорання.

Вказівки до самостійної роботи студентів при підготовці до практичних занять

Робоча навчальна програма дисципліни «Психологія», крім аудиторних занять, передбачає обов'язково самостійну роботу студентів, яка має на меті поглиблення, розширення та систематизацію вже здобутих знань, формування і розвиток творчих навичок і вмінь роботи з навчальними матеріалами, науковою літературою тощо.

У процесі самостійної роботи студенти мають формувати та розвивати такі навички та уміння:

- організації самостійної навчальної діяльності;
- самостійної роботи в бібліотеці з каталогами, літературними джерелами, електронним фондом бібліотеки КНУБА, у навчально-методичному кабінеті кафедри професійної освіти;
- роботи з навчальною, спеціально, навчально-методичною, науковою та науково-популярною, довідковою літературою;
- конспектування літературних джерел;
- опрацювання статистичної інформації.

Кожен студент для забезпечення ефективності своєї навчальної діяльності має раціонально її організувати. У зв'язку з цим важливим є правильне складання плану своєї навчальної діяльності. Необхідно, щоб цей план був реальним, оптимальним, послідовним і системним для того, щоб його реалізація дала позитивні результати.

Студент для ефективної підготовки до практичних занять та забезпечення успішності самостійної роботи значну частину часу має виділяти для роботи в бібліотеці та читальному залі. У зв'язку з цим йому необхідно особливу увагу звертати на культуру роботи з каталогами (алфавітним і тематичним), навчитися швидко знаходити у них необхідну літературу. Суттєвою допомогою студенту може бути його власний тематичний каталог з проблем спеціальності, що суттєво впорядковує, систематизує, сприяє економії часу та сприяє ефективній навчальній діяльності. В цей каталог, як правило, входять монографії, підручники, навчальні та навчально-методичні посібники, брошури, наукові статті та методичні матеріали.

Відібрана для самостійного опрацювання психолого-педагогічна література може бути різною як за обсягом наукових відомостей, так і за характером їхнього викладу.

Процес читання літератури має відбуватися повільно, вдумливо, до незрозумілих проблемних питань слід обов'язково повертатися, наводити довідки, щоб усвідомити суть думки автора. Нові наукові терміни та поняття слід відразу ж з'ясувати за тлумачними словниками, енциклопедіями або спеціалізованими довідниками. У процесі роботи з літературою корисно робити виписки найважливіших думок, формулювань, окремих висловів на окремих аркушах паперу із зазначенням автора, джерела, сторінок і абзаців. Для кращого засвоєння матеріалу, розвитку творчого мислення основний зміст прочитаного доцільно формулювати та записати у вигляді тез.

Конспект є стислим викладом суті опрацьованого наукового і навчального матеріалів, тому він має бум стислим, змістовним і записаним своїми змістовній формі, сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу.

Для цілісного уявлення про навчальну дисципліну «Вступ до спеціальності» та її творчого засвоєння студентів обов'язково слід користуватися такою довідковою літературою: енциклопедіями, енциклопедичними словниками, галузевими довідниками тощо.

Самостійна робота

№	Назва теми
Модуль 1. Природничо-наукові основи психології	
1	Тема 1.1. Психологія як система знань про природу психіки
2	Тема 1.2. Принципи, методи, стан і структура сучасної психології
3	Тема 2.1. Характеристика психічних пізнавальних процесів
4	Тема 2.2. Вищі психічні пізнавальні процеси
5	Тема 2.3. Афективна сфера в свідомості особливості

6	Тема 2.4. Творчі та інтелектуальні властивості особистості
Модуль 2. Соціально-психологічна характеристика особистості і групи	
7	Тема 3.1. Основні концепції і теорії особистості
8	Тема 3.2. Генетичний аспект особистості
9	Тема 3.3. Індивідуально-психологічні та соціально-психологічні властивості особистості
10	Тема 4.1. Соціалізація особистості
11	Тема 4.2. Соціально-психологічні феномени в групі
12	Тема 4.3. Спілкування як феномен привабливості і взаємовпливу
13	Тема 4.4. Конфліктні ситуації і шляхи їх розв'язання
14	Тема 4.5. Міжособистісне розуміння

Організація та методика проведення захисту індивідуального завдання (реферату)

В ході відпрацювання навчальних проблем на практичних заняттях студенти презентують заздалегідь підготовлені міні-реферати, виступи, повідомлення, які мають за часом презентації не перевищувати 5-7 хв. Решта студентів, виступаючи в ролі опонентів, можуть наводити контраргументи, доповнення, уточнення у вигляді також виступів.

Мета таких виступів полягає:

- в одержанні студентами додаткової інформації з курсу;
- у відпрацюванні навичок формування доповіді (з урахуванням композиційних складових, регламенту, специфіки готовності приймати інформацію);
- у вдосконаленні навичок прилюдного виступу (вміння студента триматися перед аудиторією: контроль уваги слухачів, грамотність виступу);
- у набутті умінь студентів аргументовано відповідати на питання.

Виконання цього завдання *оцінюється* двома оцінками:

- за роботу з літературою, зміст та композицію повідомлення;

– безпосередньо за успішне повідомлення (тобто відповідність регламенту, рівень володіння матеріалом, уміння налагоджувати контакт з аудиторією тощо).

Після міні-виступів і доповнень керівник заняття (з навчальною метою ним може бути призначений студент) робить попередній підсумок і визначає актуальну проблему (або ряд проблем) та проводить за нею дискусії (обговорення розраховано на 10-12 хв). Для ефективного проведення дискусії керівник заняття робить розподіл студентів на підгрупи (варіанти розподілу – довільні). Методами «мозкового штурму», «аналізу конкретної ситуації (квазі-ситуації)», «рольової гри», «ділової гри» тощо студенти у підгрупах обговорюють навчальну проблему і після відведеного часу презентують свою думку (результат) навчальній групі. Дискусія по проблемі обов'язково підсумовується керівником заняття та (або) групою призначених експертів.

Мета роботи в підгрупах і проведення дискусій полягає в навчанні студентів:

- пропонувати студентам актуальну та цікаву проблему та методи її розв'язання;
- організовувати і корегувати роботу в колективі;
- організовувати та ефективно проводити дискусію;
- підбивати підсумки дискусії.
- Виконання цього завдання *оцінюється* двома оцінками:
- за вміння знайти та подати проблему;
- за вміння проводити дискусію.

ПИТАННЯ ДО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ № 1

1. Розкрийте основні поняття та категорії психології.
2. Дайте визначення об'єкта, предмета, методів та завдань психології.
3. Розкрийте завдання різних галузей психологічної науки.
4. Дайте характеристику психічних пізнавальних процесів.
5. Розкрийте поняття вищих і нижчих пізнавальних психічних процесів.

6. Види та властивості відчуття і сприймання.
7. Дайте класифікацію відчуттів.
8. Загальна характеристика уяви.
9. Розкрийте поняття – фантазія, мрія, ідеал, творчість як специфічні форми уяви.
10. Поняття про пам'ять.
11. Методики дослідження пам'яті.
12. Мислення та увага як вищі психічні пізнавальні процеси.
13. Загальне поняття про увагу. Види уваги.
14. Довільна та мимовільна увага.
15. Концентрація, обсяг, стійкість, коливання, продуктивність.
16. Методики вивчення уваги.
17. Емоції та воля. Афективна сфера особистості
18. Класифікація емоцій та почуттів.
19. Визначення волі. Класифікація волі.
20. Психічні стани особистості, методи їх вивчення та регуляція.
21. Психічні стани, їх вияви та характеристика.
22. Види психічних станів. Позитивні та негативні психічні стани.
23. Психічні властивості особистості.
24. Темперамент, характер, здібності – їх зміст та характеристика.
25. Психологічні ознаки спрямованості, потреб, мотивів, цілей.
26. Місце та роль психічних властивостей у житті людини.
27. Психічні утворення особистості.
28. Характеристика психічних утворень – знань, навичок, умінь, звичок.
29. Соціально-психологічна характеристика особистості.
30. Визначення понять: «людина», «особистість», «індивідуальність».

ПИТАННЯ ДО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ №2

1. Охарактеризувати основні етапи розвитку психіки.
2. Розкрити функції кори великих півкуль головного мозку.
3. Визначити поняття особистості в психології філософії, педагогії, соціології.

4. Визначити поняття особистості у процесі її розвитку: роль, позиція, компоненти, можливості, скерованість.
5. Визначити поняття: індивід, особистість, індивідуальність.
6. Основні закордонні теорії особистості.
7. Теорія розвитку особистості за З.Фрейдом.
8. Теорія розвитку особистості за А.Маслоу.
9. Теорія розвитку особистості за Рубінштейном.
10. Теорія розвитку особистості за Леонтєвим.
11. Теорія розвитку особистості за Костюком.
12. Теорія розвитку особистості за Виготським.
13. Соціалізація, соціальний розвиток та виховання особистості.
14. Соціально-психологічний клімат у групі.
15. Види спілкування.
16. Стадії спілкування.
17. Поняття про стилі спілкування.
18. Способи та засоби спілкування.
19. Вербальні, невербальні засоби спілкування.
20. Поняття про конфлікт та основні типи конфліктів.
21. Причини виникнення конфліктів.
22. Функції конфліктів.
23. Виявлення тривожності і агресивності в учасників навчального процесу.
24. Умови та особливості збереження психічного та фізичного здоров'я під час навчального процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ТА РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ ДО ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «ПСИХОЛОГІЯ»

1. Психологія: методичні вказівки до вивчення курсу для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 015 «Професійна освіта» (за спеціалізаціями) / уклад. І.М. Мороз. – Київ: КНУБА, 2022. – 39 с.
2. Психологія: методичні вказівки до вивчення курсу для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» / уклад. І.М. Мороз. – Київ: КНУБА, 2023. – 36 с.

3. Психологія здорового способу життя: методичні вказівки до вивчення курсу для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» / уклад. І.М. Мороз. – Київ: КНУБА, 2023. – 32 с.

4. Колобич О.П. Загальна психологія: навчально-методичний посібник. – Львів, 2018. – 172 с.

5. Москалець В.П. Загальна психологія: підручник. / В.П. Москалець. – Київ: Ліра-К, 2020. – 564 с.

6. Калениченко Р.А. Загальна психологія: навчальний посібник / За заг. ред. Р.А. Калениченка, О.Г. Льовкіної, І.О. Петухової. – Ірпінь: Університет державної фіскальної служби України, 2020. – 554 с.

7. Калениченко Р.А. Психологія управління: навчальний посібник / За заг. ред. Р.А. Калениченка, О.Г. Льовкіної. – Ірпінь: Університет державної фіскальної служби України, 2019. – 256 с.

8. Калениченко Р.А. Основи психології та конфліктології для фахової підготовки економістів: навчальний посібник. / Р.А. Калениченко, О.Є. Харіна, К.М. Доценко. – Ірпінь: Університет державної фіскальної служби України, 2016. – 308 с.

9. Руденко М.В. Основи професійної освіти: підручник / М.В. Руденко, Р.А. Калениченко, Г.В. Капосльоз, Г.Л. Корчова. – Київ: ЦП Компрінт, 2018. – 613 с.

10. Психологія: Підручник / За заг. ред. Ю.Л.Трофімова. – Київ: Либідь, 1999. – 558 с.

11. Основи психології / За заг. ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. – Київ: Либідь, 2005. – 632 с.

12. М'ясоїд П.А. Загальна психологія: Підручник. – 2-е вид. – Київ: Вища школа, 2001. – 558 с.

13. Максименко С.Д., Соловієнко В.О. Загальна психологія: навч. посібник. – Київ: МАУП, 2000. – 144 с.

14. Корольчук М.С., Крайнюк В.М., Марченко В.М. Основи психології: опорні конспекти, схеми, методики. – Київ: Здоров'я, 2002. – 306 с.

15. Корольчук М.С. Психологічне забезпечення психічного і фізичного здоров'я. – Київ: ІНКОС, 2002. – 272 с.

16. Руденко М.В. Комунікативні процеси у педагогічній діяльності. Креативні технології навчання: навчальний посібник / М.В. Руденко, І.М. Мороз. – Київ: КНУБА, 2016. – 204 с.

17. Чернишев Д.О. Методика професійної освіти: навчальний посібник. / Д.О. Чернишев, К.І. Почка, Г.Л. Корчова, Ю.С. Красильник, М.В. Руденко. – Київ: ЦП «Компринт», 2024. – 224 с.

18. Красильник Ю.С. Методика проведення навчальних занять в умовах дистанційного навчання: навчальний посібник. / Ю.С. Красильник, Г.Л. Корчова, М.В. Руденко. – Київ: КНУБА, 2021. – 156 с.

19. Мороз І.М. Психологічні проблеми безконфліктного спілкування під час навчально-виховного процесу в закладах освіти. / І.М. Мороз // Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України: матеріали V Міжнародної конференції, Київ: КНУБА, 17 листопада 2022 року. – Київ: ЦП «КОМПРИНТ», 2023. – С. 205-210.

20. Мороз І.М. Забезпечення психологічного супроводу учасників освітнього процесу з посттравматичним стресовим розладом в умовах війни. / І.М. Мороз, В.С. Манукян // Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України: матеріали V Міжнародної конференції, Київ: КНУБА, 17 листопада 2022 року. – К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2023. – С. 210-215.

21. Воробей Н.М., Мороз І.М. Темперамент: визначення, психологічна характеристика типів темпераменту, зв'язок з характером. / Н.М. Воробей, І.М. Мороз // Актуальні проблеми психологічної та соціальної адаптації в умовах кризового суспільства: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (21 квітня 2022 року). – Ірпінь: Державний податковий університет, 2022. – С. 197-201.

22. Горбатюк М.Є. Вплив дистанційного навчання на якість знань студентів. / М.Є. Горбатюк, І.М. Мороз // Сучасний стан та перспективи аграрної сфери в Україні: Збірник наукових праць. – Ніжин, ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут», 2020. – С. 65, 66.

23. Коренюк Т.О. Комп'ютерна залежність сьогодення підлітка. / Т.О. Коренюк, І.М. Мороз // Сучасний стан та перспективи аграрної сфери в Україні: Збірник наукових праць. – Ніжин, ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут», 2020. – С. 88, 89.

24. Рябчун А.В. Ігрові технології в навчальному процесі. / А.В. Рябчун, І.М. Мороз // Сучасний стан та перспективи аграрної сфери в Україні: Збірник наукових праць. – Ніжин, ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут», 2020. – С. 132, 133.

Інформаційні ресурси

1. <https://mon.gov.ua/ua> – сайт Міністерства освіти і науки України.

2. <http://naps.gov.ua/> – сайт Національної академії педагогічних наук України.

3. <https://imhttps://imzo.gov.ua/zo.gov.ua/> – сайт Інституту модернізації змісту освіти.

4. <http://iea.gov.ua/> – сайт Інституту освітньої аналітики.

5. <http://pedpresa.ua/> – освітній портал Педагогічна преса.

6. <http://www.nbuiv.gov.ua/> – сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

7. <http://dnpb.gov.ua/ua/history/> – сайт Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського.

8. <http://library.knuba.edu.ua/> – сайт бібліотеки КНУБА.

9. <http://org.knuba.edu.ua/> – сайт організаційно-методичного забезпечення навчального процесу КНУБА.

**Рекомендації до вивчення освітньої компоненти «Психологія»
в опорних конспектах за навчальним посібником
М.С. Корольчука, В.М. Крайнюка, В.М. Марченка
«Психологія: схеми, опорні конспекти, методики»**

ОСНОВНІ ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ПСИХОЛОГІЇ ЯК НАУКИ

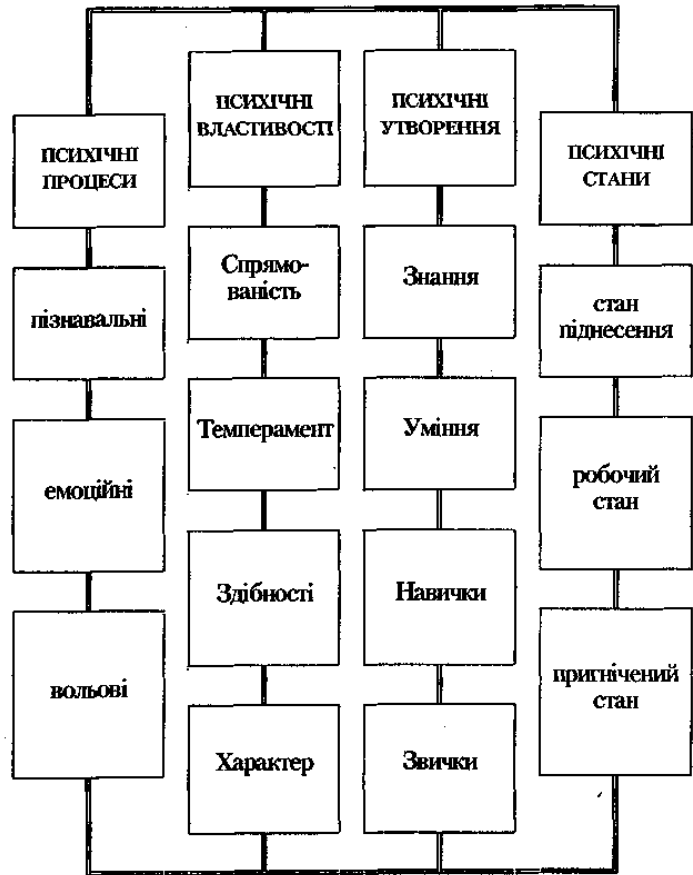
I етап	Психологія як наука про душу	Таке визначення психології дано понад дві тисячі років тому. Наявністю душі намагалися пояснити всі незрозумілі явища в житті людини
II етап	Психологія як наука про свідомість	Виникла у VII ст. у зв'язку з розвитком природничих наук. Здатність думати, бажати називали свідомістю. Основним методом вивчення вважали спостереження за собою, опис фактів
III етап	Психологія як наука про поведінку	Виникла у XX ст. Завдання – спостереження за тим, що можна побачити, а саме: поведінкою, вчинками, реакцією людини. Мотиви, що зумовлюють дії людини, не враховувалися
IV етап	Психологія як наука, що вивчає факти, закономірності та механізми психіки	Сформувалася на базі філософії діалектичного матеріалізму. Основою сучасної психології є теорія відображення

СТРУКТУРА СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

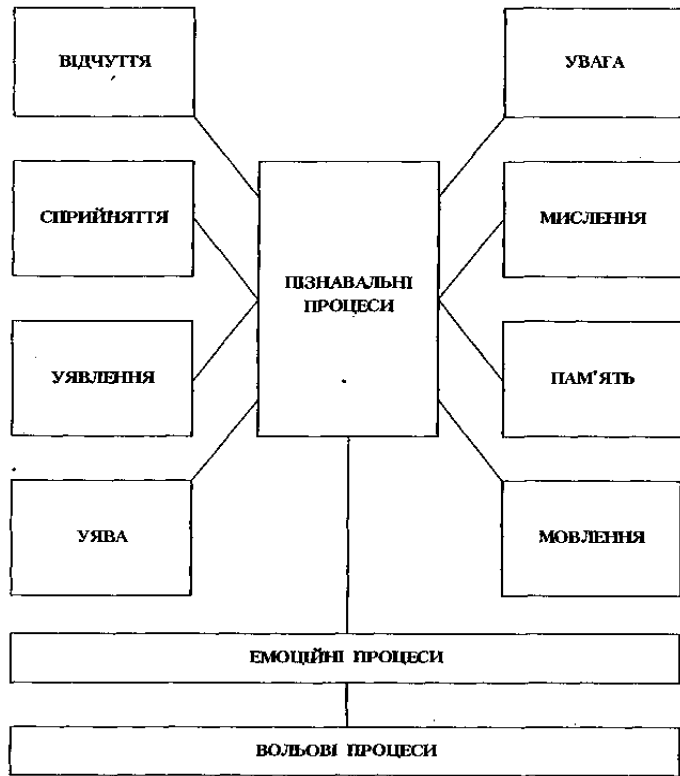
Г А Л У З І

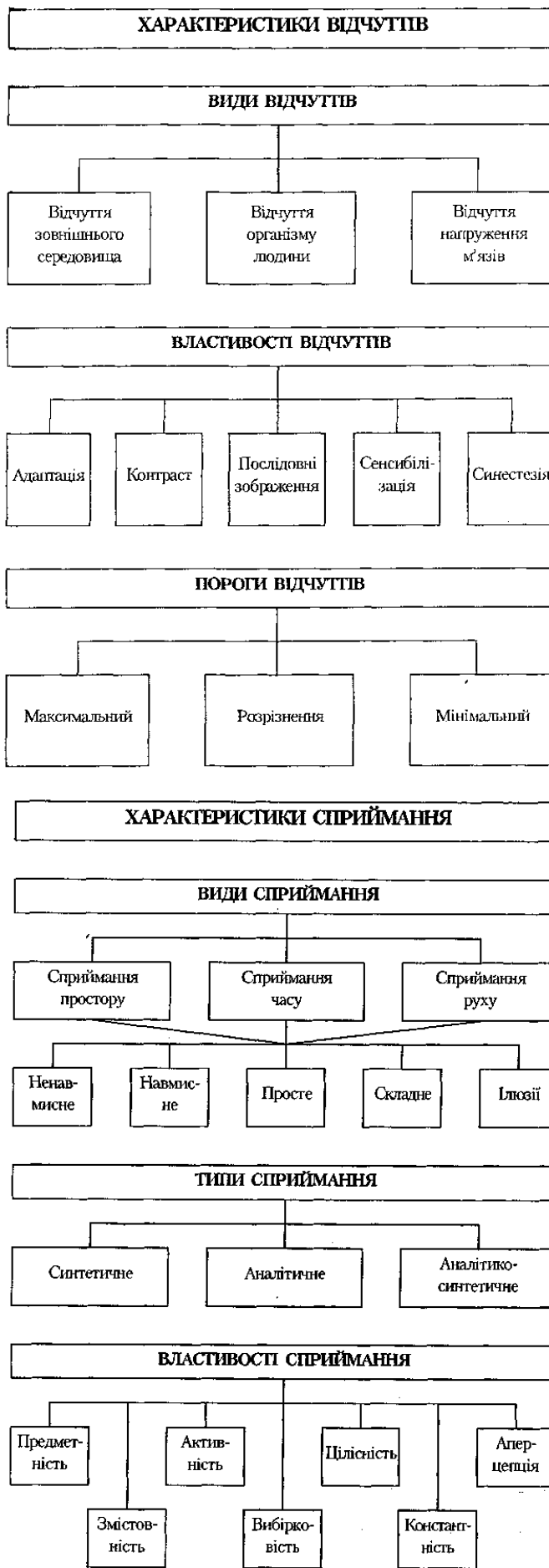

СВІТ ПСИХІЧНИХ ЯВИЩ ОСОБИСТОСТІ

СТРУКТУРА ПСИХІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

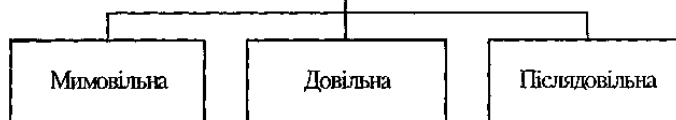

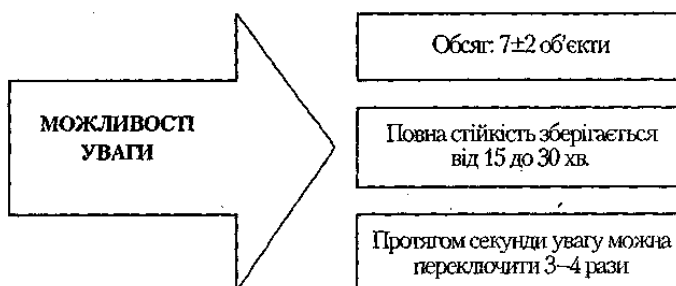
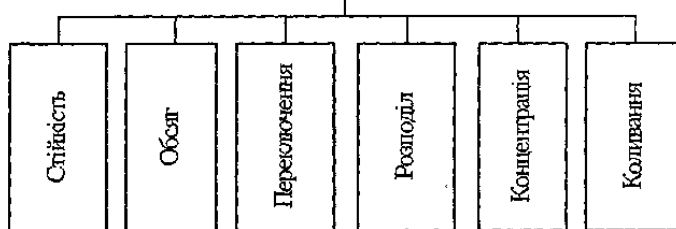

ХАРАКТЕРИСТИКА УВАГИ

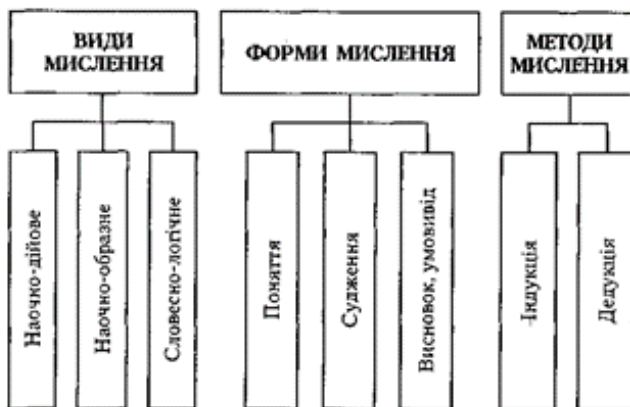
ВИДИ УВАГИ

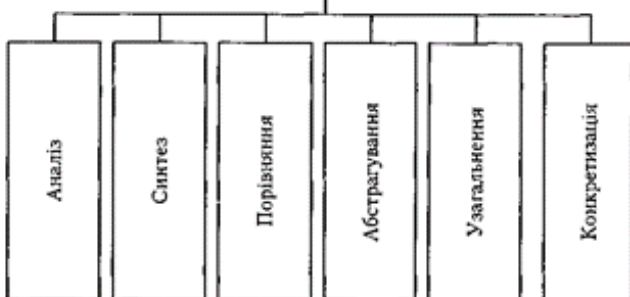
ВЛАСТИВОСТІ УВАГИ

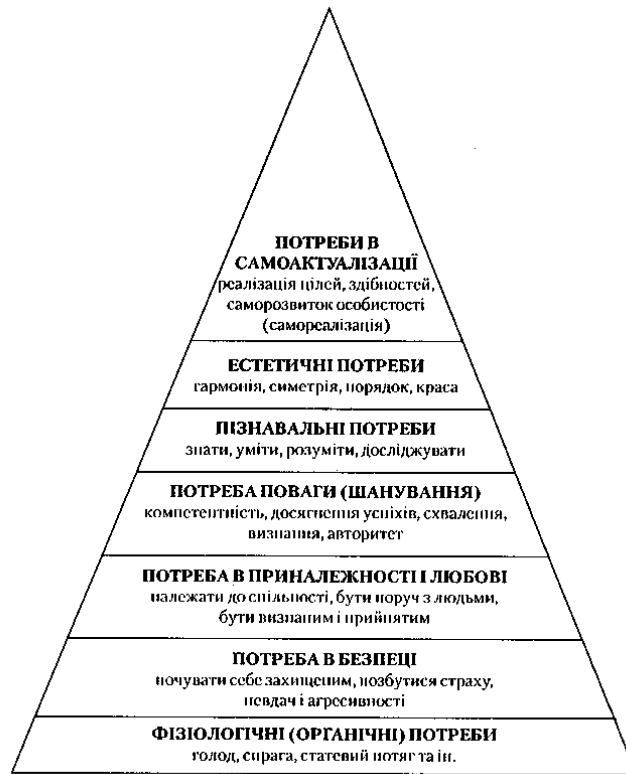
ХАРАКТЕРИСТИКИ МИСЛЕННЯ

ОПЕРАЦІЇ МИСЛЕННЯ

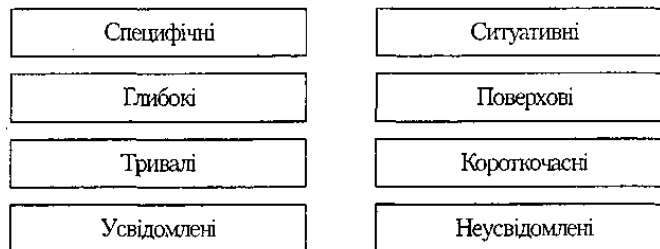

**ІЄРАРХІЯ ЛЮДСЬКИХ ПОТРЕБ
ЗА А. МАСЛОУ**

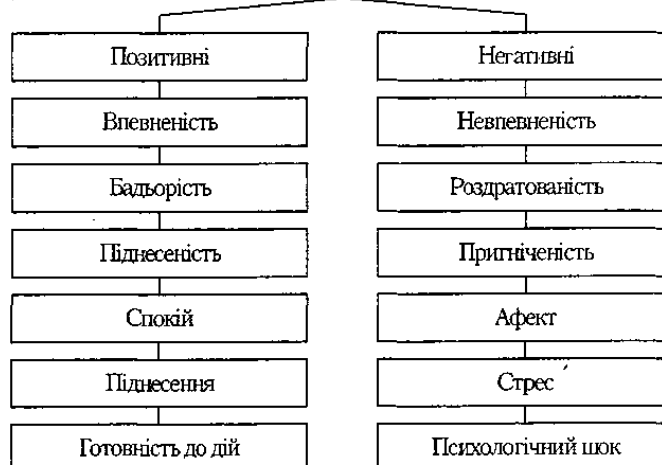

ХАРАКТЕРИСТИКА ПСИХІЧНИХ СТАНІВ

ВИДИ ПСИХІЧНИХ СТАНІВ

ГРУПИ ПСИХІЧНИХ СТАНІВ

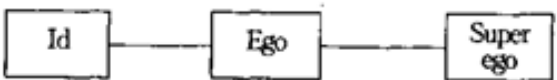
**ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ
«ЛЮДИНА», «ОСОБИСТІТЬ», «ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ»**

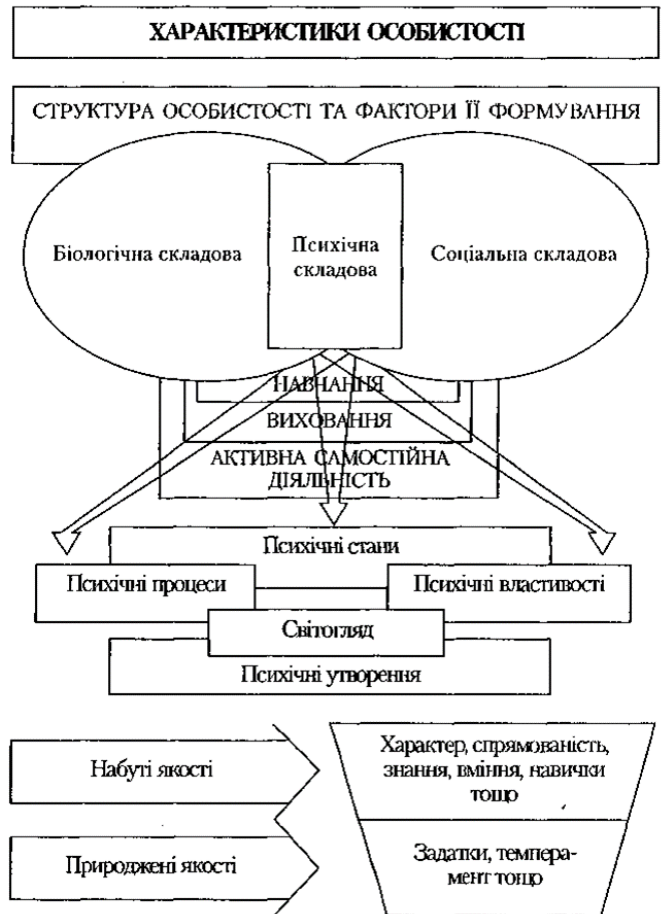
ЛЮДИНА	<p>Високоорганізована, саморегулююча система.</p> <p>Біологічна – клас ссавців, прямоходячих, руки пристосовані до трудової діяльності, високо розвинутий мозок.</p> <p>Соціальна – має свідомість, завдяки якій віддзеркалює світ та змінює його відповідно до потреб та інтересів.</p>
ОСОБИСТІТЬ	<p>Людина, яка завдяки праці вийшла з тваринного світу, розвивається в суспільстві, вступає у спілкування з іншими людьми за допомогою мовлення, адекватно усвідомлює себе і навколишній світ стає особистістю завдяки своїй суспільній сутності.</p> <p>Людина – носій свідомості.</p>
ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ	<p>Кожний має свої специфічні психологічні особливості.</p> <p>Особистість в її своєрідності і є індивідуальністю.</p> <p>Проявляється в інтелектуальній, емоційній, вольовій сферах.</p>

СТРУКТУРА ОСОБИСТОСТІ

З. Фрейд

**ВИМІРИ ОСОБИСТОСТІ
(ЗА Г. АЙЗЕНКОМ)**

Навчально-методичне видання

ПСИХОЛОГІЯ

Методичні вказівки до вивчення освітньої компоненти
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 242 «Туризм» галузі знань 24 «Сфера обслуговування»

Укладач **МОРОЗ** Ірина Михайлівна

Комп'ютерне верстання І.М. Мороз

Підписано до друку 15.04.2024 р. Зам. № 55.
Формат 60x84 1/16. Папір офсетний. Друк – цифровий.
Наклад 50 прим. Ум. друк. арк. 2,5.
Друк ЦП «КОМПРИНТ». Свідоцтво ДК №4131 від 04.08.2011 р.
м. Київ, вул. Васильківська, 32
067-209-54-30, 097-533-18-07
email: komprint@ukr.net